El compromís de l'intel·lectual

Paul Baran

Paul Baran (1910-1964) fou un important economista marxista i un dels col·laboradors més destacats de la Monthly Review. *Nascut a Nicolaev (Rússia), fill d'un metge menxevic, Baran estudià a les universitats de Moscou i de Berlín, i fou durant un temps assistent a l'Institut de Recerca Social, bressol de l'Escola de Frankfurt, que el va influir poderosament. Es traslladà a Estats Units el 1939, amplià els estudis d'Economia a la Universitat de Harvard i durant la guerra formà part de diversos organismes del govern nord-americà. Esdevingué un alt funcionari del Ministeri de Comerç i de la Reserva Federal. Des del 1949 fins a la seua mort sobtada exercí com a catedràtic d'Economia a la Universitat de Stanford. Baran fou autor d'un llibre cabdal i pioner en l'anàlisi del subdesenvolupament i de les vies per superar-lo,* Economia política del creixement *(1957) i, en col·laboració amb Paul Sweezy, d'un estudi clàssic sobre el capitalisme contemporani,* El capital monopolista *(1966). Massa oblidat als nostres dies, Paul Baran publicà també (sovint a la* Monthly Review*) articles i assaigs breus de tema econòmic, polític i sociològic, penetrants i ben estructurats, alguns dels quals foren recollits pòstumament al volum* The longer view *(1969). Paul Baran va ser un membre més de la gran emigració intel·lectual europea als Estats Units, que traslladà a aquell país la mirada inquisitiva i crítica nodrida per l'experiència esquinçada de la modernitat al vell continent. Enfront de les simplificacions i el reduccionisme tan habituals a hores d'ara, la lectura dels seus textos permet fer-nos càrrec dels matisos d'un corrent d'idees molt més complex i ric, escassament dogmàtic o doctrinari, i imbuït dels valors de l'humanisme occidental, o que els reivindicava. Aquest article, en el qual és perceptible l'eco de la revolta contra l'ambient generat pel maccarthisme i també l'optimisme històric d'esquerres que impregnà la dècada dels seixanta, es publicà a la* Monthly Review*, al mes de maig del 1961.*

GM

Què és un intel·lectual? La resposta més òbvia, probablement, seria aquesta: una persona que treballa amb el seu intel·lecte, que es guanya la vida (o, si no s'ha de preocupar d'aquestes coses, que satisfà els seus interessos) amb el cervell i no pas amb els músculs. Però tot i que és simple i directa, aquesta definició s'ha de considerar més aviat inadequada en termes generals. Si bé s'ajusta a la condició de qualsevol que no es dedica a un treball físic, clarament no respon a allò que la mentalitat corrent entén pel terme *intel·lectual*. D'altra banda, la proliferació d'expressions com ara «el professor despistat» o els «caps d'ou» suggereix que en algun racó de la consciència pública existeix una idea diferent que s'aplica a una determinada categoria de gent que no són tots els qui «treballen amb el cervell».

No es tracta d'una mera qüestió terminològica. L'existència d'aquests dos conceptes diferents reflecteix més aviat una realitat social efectiva, la comprensió de la qual podria ajudar-nos bastant a apreciar millor el lloc i la funció de l'intel·lectual en la societat. Perquè la primera definició, que és tan àmplia, respon perfectament als trets característics d'un grup nombrós de persones que constitueixen una part important de la societat: els individus que treballen amb el cervell i no amb els músculs, que viuen de les seues idees i no de les seues mans. A aquests els anomenarem *treballadors de l'intel·lecte*. Són els homes de negocis i els metges, els executius d'empresa i els proveïdors de «cultura», els agents de borsa i els professors d'universitat. No té res de pejoratiu aquesta agregació, com tampoc no en té la que fem quan diem «tots els americans» o «tots els fumadors de pipa». L'expansió constant d'aquest grup de treballadors de l'intel·lecte és un dels resultats més espectaculars del desenvolupament històric. Reflecteix un aspecte extremament important de la divisió social del treball, que començà amb la cristal·lització primerenca d'un clergat professional i ha culminat en el capitalisme avançat, i que consisteix en la separació entre l'activitat mental i la manual, entre els treballadors de la ment i els treballadors manuals.

Les causes i conseqüències d'aquesta separació són complexes i omnipresents. Possibilitada per l'expansió permanent de la productivitat, a la qual contribueix alhora poderosament, ha esdevingut una de les facetes principals de la desintegració progressiva de l'individu, és a dir, d'allò que Marx en deia «alienació de l'home de si mateix». Aquesta alienació es manifesta no tan sols en la distorsió i la mutilació del desenvolupament harmoniós i l'expansió de l'individu –un efecte que no és mitigat, sinó només dissimulat, pel fet que els treballadors de l'intel·lecte facen ocasionalment algun «exercici físic» i els treballadors manuals tinguen accés ocasional a la «cultura»–, sinó també en la polarització radical de la societat en dos camps excloents, tot i que no deslligats l'un de l'altre. Aquesta polarització, que travessa l'antagonisme entre *classes* socials, genera una boira ideològica espessa que obscureix els reptes reals als quals s'enfronta una societat, i dóna lloc a qüestions tan falses i a cismes tan destructius com els resultants del prejudici racial o de la superstició religiosa. Perquè tots els treballadors de l'intel·lecte tenen un evident interès en comú: no ser confinats al més pesant, pitjor pagat i –puix que són ells els qui fixen les normes de respectabilitat– menys respectable treball manual. Moguts per aquests interès, tendeixen a enaltir la seua pròpia posició, a exagerar la dificultat de la seua feina i la complexitat de les aptituds i destreses

necessàries per realitzar-la, a sobrevalorar la importància de l'educació formal, dels títols acadèmics, etc. I mirant tothora de protegir la seua posició, es posen en contra del treball manual, s'identifiquen amb els treballadors de l'intel·lecte que formen la classe dirigent i s'arrengleren amb l'ordre social que els ha donat el seu estatus i ha creat i protegeix els seus privilegis.

Així, sota el capitalisme, sol passar que el treballador de l'intel·lecte és el servent lleial, l'agent, el funcionari i el portaveu del sistema capitalista. Normalment dóna per descomptat l'estat de coses existent, que troba del tot natural, i només el qüestiona en el marc limitat de les seues preocupacions immediates, que tenen a veure amb el treball que duu entre mans. Potser no està gaire satisfet amb l'estructura de costos de la fàbrica que posseeix o gestiona, o en què està empleat, i mirarà de reduir-los. O potser la seua tasca serà «vendre» a l'opinió pública un nou sabó o un nou candidat polític, i llavors durà a terme la comesa de manera acurada i científica. Potser no està satisfet amb els coneixements actuals sobre l'estructura de l'àtom i llavors dedicarà una energia i un talent prodigiosos a trobar noves vies i procediments d'augmentar aquests coneixements. Bé podríem anomenar-lo *tècnic*, però això podria donar peu a malentesos. Com a president d'una companyia pot prendre decisions de gran volada que afecten l'economia nacional i també el treball i la vida de milers de persones. Com a alt funcionari del govern, pot influir significativament sobre els afers mundials. Com a directiu d'una gran fundació o d'una organització científica, pot determinar l'orientació i els mètodes de recerca d'un gran nombre de científics durant un llarg període de temps. Evidentment, res de tot això s'englobaria sota el terme de «tècnic», que habitualment fa referència a individus la tasca dels quals no consisteix a definir polítiques, sinó a executar-les, que no es dediquen a fixar objectius, sinó a posar els mitjans per realitzar-los, que no tenen cura dels grans dissenys, sinó dels petits detalls. I tanmateix la designació «tècnic» s'aproxima més a la naturalesa del que jo entenc per «treballador de l'intel·lecte» que no allò que l'ús habitual del terme podria suggerir.

Perquè, diguem-ho de nou, el propòsit de la feina i el pensament dels treballadors de l'intel·lecte és la tasca específica que duen a terme. És la racionalització, el domini i la manipulació de qualsevol aspecte de la realitat objecte de la seua preocupació immediata. En aquest sentit es diferencia ben poc, si és que se'n diferencia, del treballador manual que modela làmines de metall, ajusta les peces d'un motor o col·loca totxos per construir una paret. Dit en termes negatius, el treballador de l'intel·lecte, *com a tal*, no entra a considerar el sentit de la seua feina, el seu significat, el seu lloc dins del marc global de l'activitat social. Per dir-ho d'una altra manera, no li preocupa gens ni mica la relació del segment de l'empresa humana al si del qual li toca operar amb els altres segments i amb la totalitat del procés històric. El seu lema «natural» és tenir cura dels seus propis afers i, si és destre i ambiciós, ser tan eficient i reeixit com puga. Pel que fa a la resta, deixar que els altres tinguen també cura dels seus afers, siguen els que siguen. Avesats a pensar en termes d'aprenentatge, experiència i competència, el treballador de l'intel·lecte considera que ocupar-se dels problemes d'aqueixa totalitat no és sinó una especialització més entre moltes altres. Això seria,

en la seua perspectiva, el «camp» dels filòsofs, dels funcionaris religiosos o dels polítics, de la mateixa manera que la «cultura» o els «valors» són cosa dels poetes, els artistes i els savis.

Certament, no és que tots els treballadors de l'intel·lecte enuncien explícitament i defensen conscientment aquest punt de vista. Però gairebé es podria dir que mantenen una afinitat instintiva amb les teories que l'assumeixen i el justifiquen. N'és una el concepte tan conegut i aclamat d'Adam Smith segons el qual, en aquest món, si cadascú conrea el seu propi jardí, estarà contribuint al floriment dels jardins de tots els altres. A la llum d'aquesta filosofia, la preocupació amb el tot desapareix del centre de les preocupacions de l'individu, i l'afectarà, si de cas, d'una manera merament marginal, com a ciutadà. La força i la influència d'aquesta filosofia deriva de la gran veritat que implica: que en el capitalisme el tot se situa davant l'individu com un procés absolutament objectivat i impulsat irracionalment per forces obscures que l'individu no pot arribar a comprendre ni, menys encara, a controlar.

L'altra teoria que reflecteix la condició del treballador de l'intel·lecte i en satisfà els requeriments, és el concepte de la separació entre fins i mitjans, del divorci entre la ciència i la tecnologia, per un costat, i la formulació de valors i de fins, per un altre. Aquesta posició, que té un arrelament tan antic i distingit, si més no, com la d'Adam Smith, ha estat definida de manera molt encertada per C. P. Snow com «una manera de fugir d'estudi». Tal com diu Snow, aquells «que volen fugir d'estudi diuen: *nosaltres* produïm les eines, la *nostra* feina s'acaba ací. Sou vosaltres, la resta del món, els polítics, els qui heu de dir com s'han d'utilitzar les eines. Les eines poden ser utilitzades per a finalitats que molts de nosaltres potser considerarem dolentes. Si és així, ens sap greu. Però com a científics, aquesta no és la nostra preocupació». I el que val per als científics, val també per a la resta de treballadors de l'intel·lecte.

No cal dir que la «fugida d'estudi» és, en la pràctica, el mateix que l'actitud smithiana de «tenir cadascú cura dels seus afers». En realitat és el mateix dit d'una altra manera. I aquesta actitud no es veu gens ni mica afectada per la disposició avui tan estesa a confiar en el govern, més que no pas en els principis del *laissez faire*, a substituir la mà invisible de Déu per la mà més tangible, tot i que no necessàriament més benèfica, de l'Estat capitalista. El resultat n'és el mateix: la preocupació pel tot esdevé irrellevant per a l'indiviu i aquest, en deixar aquesta preocupació a uns altres, accepta *eo ipso* l'estructura existent del tot com una dada de fet, alhora que subscriu els criteris de racionalitat establerts, els valors dominants i les pautes socialment consagrades d'eficiència, assoliment i èxit.

Considere que és en la relació amb les qüestions plantejades per tot el procés històric que cal buscar la divisòria essencial que separa els intel·lectuals dels treballadors de l'intel·lecte.[1] Perquè allò que caracteritza l'intel·lectual i el distingeix del treballador de l'intellecte, i al capdavall de tots els altres, és que aquesta preocupació pel procés històric total no és un interès tangencial, sinó que impregna el seu pensament i afecta significativament el seu treball. Sens dubte, això no vol dir que en la seua feina quotidiana es dedique a l'estudi de la totalitat del procés històric. Això, evidentment, seria impossible. El que vol dir és que l'intel·lectual sistemàticament tracta de relacionar qualsevol àrea específica en

què estiga treballant amb els altres aspectes de l'existència humana. De fet, és precisament aquest esforç per *interrelacionar* coses –coses que els treballadors de l'intel·lecte, inserits en l'estructura de les institucions capitalistes i amerats de la ideologia i la cultura burgesa, han de considerar necessàriament pertanyents a compartiments separats del coneixement i el treball de la societat–, constitueix un dels trets característics més sobresortints de l'intel·lectual. I de la mateixa manera, aquest esforç marca una de les funcions cabdals dels intel·lectuals en la societat: servir com a símbol i recordatori del fet fonamental que els aspectes aparentment autònoms, deslligats i desarticulats de l'existència social sota el capitalisme –la literatura, l'art, la política, l'ordre econòmic, la ciència, la cultura i la psicologia de les persones– només poden ser compresos (i només s'hi pot influir) si són considerats clarament com a parts de la totalitat global del procés històric.

Aquest principi segons el qual «la veritat és el tot» –per emprar una expressió de Hegel– comporta, al seu torn, la necessitat indefugible de negar-se a acceptar com una dada o a considerar immune a l'anàlisi qualsevol part singular del tot. Tant se val que la investigació tinga com a objecte la desocupació en un país, l'endarreriment i la misèria en un altre, l'estat actual de l'educació o el desenvolupament de la ciència en un moment històric posterior, mai el conjunt de condicions predominants en la societat no s'ha de prendre com quelcom fix i donat, mai no s'ha de considerar «extraterritorial». És del tot inacceptable abstenir-se de treure a la llum les complexes relacions entre qualsevol fenomen sotmès a discussió i allò que constitueix, sense cap mena de dubte, el nucli central del procés històric: la dinàmica i evolució de l'ordre social mateix.

Més important encara és adonar-se'n de les implicacions del costum, conreat deliberadament pels ideòlegs burgesos, de considerar els anomenats «valors» sustentats per la gent com si estiguessen fora i més enllà de l'abast de l'observació científica. Perquè aquests «valors» i «judicis ètics» que constitueixen dades intocables per als treballadors de l'intel·lecte, no cauen del cel. Ben al contrari, són aspectes importants i resultat del procés històric, i no n'hi ha prou amb prendre'n nota, sinó que cal examinar-los quant als seus orígens i al paper que tenen en el desenvolupament històric. Fet i fet, la desfetitxització dels «valors», dels «judicis ètics» i similars, la identificació de les causes socials, econòmiques i psíquiques del seu sorgiment, canvi i desaparició, així com la descoberta dels interessos específics als quals serveixen en cada moment històric particular, tot plegat representa la contribució més gran que pot fer un intel·lectual a la causa del progrés humà.

I això planteja una qüestió més. Quan interpreten la seua funció com l'aplicació dels mitjans més eficients per assolir uns fins prefixats, els treballadors de l'intel·lecte adopten una perspectiva indiferent pel que fa a aquests mateixos fins. En la seua condició d'especialistes, gestors i tècnics, creuen que no tenen res a veure amb la formulació dels fins, i tampoc no se senten especialment capacitats per a expressar una preferència per tal o tal fi. Com ja s'ha dit més amunt, admeten que poden tenir alguna predilecció en tant que ciutadans, però aquestes predileccions no hi compten més, tampoc menys, que les d'altres ciutadans. Ara bé, com a científics, experts, acadèmics, saben perfectament abstenir-se d'assumir un

d'aquests «judicis de valor» o un altre. Hauria d'estar del tot clar que aquesta abdicació es tradueix, en la pràctica, en un suport a l'*statu quo*, una manera de donar un cop de mà a aquells que malden per evitar qualsevol canvi de l'ordre de coses existent en favor d'un de millor. Aquesta «neutralitat ètica» ha menat molts economistes, sociòlegs i antropòlegs a declarar que *com a* científics no poden expressar cap opinió sobre si seria millor o pitjor per a la gent dels països subdesenvolupats d'entrar en la via del creixement econòmic. I ha estat en nom de la mateixa «neutralitat ètica» que científics eminents han dedicat energies i talent a la invenció i perfeccionament de les armes de la guerra bacteriològica.

Tanmateix, en aquest punt hom podria objectar que estic defugint la qüestió, perquè el problema sorgeix precisament per la impossibilitat de deduir a partir de l'evidència i el raonament lògic cap afirmació relativa a què és bo i què dolent o què contribueix, i no tot al contrari, al benestar humà. Però més enllà de la força que pot tenir aquest argument, en realitat està fora de lloc. No és gens difícil admetre que no és possible arribar a un judici sobre el que és bo o dolent per al progrés humà que siga *absolutament* vàlid sense consideració de temps o d'espai. Un judici *absolut*, universalment aplicable d'aquesta mena és el que podríem dir-ne un objectiu fals, i la insistència que és indefugible constitueix un aspecte de la ideologia reaccionària. La veritat és que el que representa una oportunitat per al progrés humà, per al millorament de la sort dels homes, i també el que condueix o ajuda a la seua realització, canvia en el curs de la història, d'un període a un altre, i d'una part del món a una altra. Les qüestions que demanen judici no han estat mai qüestions *abstractes*, especulatives, relacionades amb el «bé» o el «mal» en general. Sempre han estat problemes *concrets* que s'han situat en l'agenda de la societat en raó de les tensions, les contradiccions i els canvis i transformacions del procés històric. En cap moment no hi ha hagut la possibilitat o, millor dit, la necessitat d'arribar a solucions *absolutament* vàlides. El que s'ha plantejat tothora és el desafiament d'utilitzar la saviesa, el coneixement i l'experiència acumulats per la humanitat per tal d'assolir l'*aproximació* més gran possible al que constitueix la millor solució sota les condicions existents.

Si féssim cas dels partidaris de «fugir d'estudi» i dels seguidors de la «neutralitat ètica» que s'ocupen dels seus propis assumptes, aleshores faríem impossible que precisament l'estrat de la societat que té (o hauria de tenir) el nivell més alt de coneixement, l'educació més complexa i la màxima possibilitat d'explorar i assimilar l'experiència històrica, aportés a la societat l'orientació humana i la guia intel·ligent que escauen en cada conjuntura específica de la seua trajectòria històrica. Si, com declarava no fa gaire un economista eminent, «totes les opinions compten tant com la meua pròpia, ni més ni menys», aleshores, quina contribució podrien i haurien de fer els científics i els treballadores de l'intel·lecte de tota condició al benestar de la societat? La resposta que apunta al *know-how*, al saber relatiu a la realització de qualsevol objectiu que la societat puga elegir, no pot satisfer de cap manera. Perquè hauria de ser evident que les «eleccions» de la societat no obeeixen a cap miracle, que la societat és dirigida cap a determinades «eleccions» per la ideologia generada per l'ordre social existent

en cada moment i que és pressionada, induïda i forçada a fer unes altres «eleccions» pels interessos ben determinats que estan en condicions de pressionar, induir i forçar. La renúncia dels treballadors de l'intel·lecte a mirar d'influir en el resultat d'aquestes «eleccions» no deixa cap buit en l'àmbit de la formació de «valors», ni de bon tros. Simplement abandonen aquest camp vital en mans dels xerraires, dels espavilats i d'altres la intenció i designis dels quals no tenen res d'humanitari.

Convé esmentar ara un altre argument que proposen alguns dels «neutralistes ètics» més ardents. Afirmen, de vegades amb grans paraules, que al cap i a la fi no es pot demostrar de manera concloent i basada en la lògica la virtut de ser humanitaris. Per què no haurien de passar gana alguns pobles si el seu sofriment permet a uns altres gaudir d'abundància, llibertat i felicitat? Per què caldria maldar per una vida millor per a les masses en comptes de dedicar-se a tenir cura dels interessos d'un mateix? Per què hauríem de preocupar-nos per les «perles per als porcs», com se sol dir, si aquesta preocupació és causa de maldecaps i inconvenients? No és la posició humanitària com a tal un «judici de valor» mancat de qualsevol base lògica? Fa uns trenta anys vaig haver de respondre-li sobre aquestes qüestions a un dirigent estudiantil nazi (que posteriorment fou un destacat membre de les SS i funcionari de la Gestapo) i la millor resposta que hi vaig poder trobar llavors és la millor resposta que se m'acut també ara: una discussió sensata sobre afers humans només es pot dur a terme amb humans; hom malbarata el seu temps debatent amb bèsties sobre assumptes relacionats amb persones.

Aquesta és una qüestió respecte de la qual l'intel·lectual no pot transigir. Els desacords, el debat i les baralles aferrissades són inevitables, i fins i tot indispensables per esclarir la mena i els procediments de realització de les condicions necessàries per al benestar, el desenvolupament i la felicitat dels homes. Però l'adhesió a l'humanisme, l'acceptació del principi segons el qual la recerca del progrés humà no necessita cap justificació científica o lògica, constitueix el que podríem anomenar el fonament axiomàtic de qualsevol esforç intel·lectual que tinga sentit. Sense l'acceptació d'aquest fonament axiomàtic, un individu no pot considerar-se a si mateix ni ser considerat un intel·lectual.

Tot i que els escrits de C. P. Snow no deixen cap dubte que ell acceptaria sense reserves aquest punt de partida, sembla que creu que el compromís de l'intel·lectual es pot reduir essencialment a l'obligació de dir la veritat. (Bé val la pena dir de passada que tampoc no hi ha cap base d'evidència o lògica per a la proposició segons la qual caldria preferir la veritat a la mentida!). De fet, la raó principal de la seua admiració pels científics és la devoció d'aquests a la veritat. Els científics, diu Snow, «volen esbrinar *el que hi ha*. Sense aquest desig, no hi ha ciència. És la força motriu de tota l'activitat. Obliga el científic a tenir un enorme respecte per la veritat, al llarg de tot el seu trajecte. I evidentment, si vols *esbrinar el que hi ha, no pots* enganyar-te a tu mateix ni als altres. No pots mentir-te a tu mateix. No pots fer malbé els teus propis experiments, per dir-ho planerament». (Les cursives són de Snow.) I tanmateix, per bé que aquestes observacions identifiquen bona part del contingut

bàsic del compromís de l'intel·lectual, són insuficients i no donen compte del problema en el seu conjunt. Perquè el problema no és merament si es diu la veritat, sinó què *constitueix* la veritat en cada cas i *sobre què* es parla i *sobre què* es calla. També en el camp de les ciències naturals aquestes qüestions són importants i cal dir que existeixen forces molt poderoses que malden per adreçar les energies i capacitats dels científics en determinades direccions i per entrebancar o esterilitzar els resultats del seu treball en altres. Quan tot plegat té relació amb l'estructura i la dinàmica de la societat, el problema assumeix una significació cabdal. Perquè una afirmació vertadera a propòsit d'un fet social pot convertir-se (i ben probablement es convertirà) en una mentida si el fet en qüestió és apartat, segregat, del tot social del qual en forma part, si és aïllat del procés històric en el qual s'insereix. Així, en aquest àmbit allò que constitueix la veritat ben sovint es recerca i s'enuncia (i es pot fer així sense cap risc) a propòsit de coses que no importen, i la insistència en la recerca i l'enunciació d'aquesta mena de veritat esdevé una poderosa arma ideològica en mans dels defensors de l'*statu quo*. Per un altre costat, dir la veritat a propòsit de coses que *sí que importen*, buscar la veritat en el tot, descobrir les causes socials i històriques i les interconnexions de les diferents parts del tot, això és blasmat com acientífic i especulatiu, i es castiga amb la discriminació professional, l'ostracisme social i la intimidació directa.

El desig de dir la veritat és, per consegüent, només *una* condició per a ser un intel·lectual. L'altra és el coratge, la disposició a dur endavant la recerca i l'anàlisi racional incondicionalment, la disposició a realitzar «una crítica implacable de tot allò existent, implacable en el sentit que no retrocedirà davant les seues pròpies conclusions ni davant el conflicte amb els poders establerts» (Marx). Un intel·lectual és, així doncs, essencialment un *crític social*, una persona preocupada per identificar, per analitzar i, d'aquesta manera, per ajudar a superar els obstacles que barren el pas a l'assoliment d'un ordre social millor, més humà i més racional. Com a tal esdevé la consciència de la societat i el portaveu de les forces progressives presents en aquesta en cada període històric. I com a tal és considerat inevitablement un «pertorbador» i una «nosa» per la classe dominant que mira de preservar l'*statu quo*, així com pels treballadors de l'intel·lecte al seu servei que acusen l'intel·lectual d'utòpic o metafísic en el millor dels casos, de subversiu i sediciós en el pitjor.

Com més reaccionària és una classe dominant, més evident serà que l'ordre social que controla i dirigeix ha esdevingut un entrebanc per a l'alliberament humà, i més pes tindrà en la seua ideologia l'antiintel·lectualisme, l'irracionalisme i la superstició. Per la mateixa raó, serà més difícil per a l'intel·lectual resistir les pressions socials que l'assetgen, evitar de sotmetre's a la ideologia dominant i adaptar-se al conformisme còmode i lucratiu dels treballadors de l'intel·lecte. Sota aquestes condicions esdevé un assumpte de suprema importància i urgència insistir en la funció i subratllar el compromís de l'intel·lectual. Perquè és sota aquestes condicions que li pertocarà, com una responsabilitat i també com un privilegi, la comesa de salvar de la destrucció la tradició de l'humanisme, la raó i el progrés que constitueix el llegat més valuós de tota la història de la humanitat.

Potser m'acusaran de pretendre que l'intel·lectual ha de ser una mena d'heroi i que no és raonable exigir de la gent que siga capaç de resistir totes les pressions dels interessos creats i d'enfrontar-se al descobert a tots els perills que amenaçaran el seu benestar personal per defensar el progrés de la humanitat. Estic d'acord que *exigir* això seria poc raonable. I no ho faig. Però la història ens ensenya que molts individus han estat capaços, fins i tot en les èpoques més obscures i en les circumstàncies més difícils, de transcendir els seus interessos privats i egoistes i de subordinar-los als interessos de la societat en el seu conjunt. Hi ha calgut sempre molt de coratge, molta integritat, molta capacitat. Tot el que hauríem d'esperar ara és que el nostre país produís també la seua «quota» d'homes i dones que defensen l'honor de l'intel·lectual enfront de la fúria dels interessos dominants i contra totes les escomeses de la indiferència, l'obscurantisme i la inhumanitat. ❐

Traducció de Gustau Muñoz

1. Per evitar possibles malentesos: els treballadors de l'intel·lecte poden ser (i són de vegades) intel·lectuals, i els intel·lectuals són tot sovint treballadors de l'intel·lecte. Dic tot sovint perquè molts treballadors industrials, artesans o pagesos poden ser (i en determinades situacions històriques ho han estat) intel·lectuals, sense ser treballadors de l'intel·lecte.